

Příloha k protokolu o SZZ č.

Vysoká škola:
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích

Katedra: Ústav bohemistiky FF JU

Datum odevzdání posudku: 11. 8. 2023

Autor: Bc. Evelína Kolářová

Aprobace: Bohemistika navazující

Vedoucí diplomové práce:
doc. Mgr. Michaela Křivancová, Ph. D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

DOBOVÁ PŘEDSTAVA POHÁDKOVÉ BYTOSTI ČERTA V DÍLE K. J. ERBENA A P. DOBŠINSKÉHO. ETNOLINGVISTICKÁ SONDA.

Jako první bych chtěla uvést, že práce jako celek (ovšem bez úvodu a závěrečného shrnutí) mi byla zaslána ke kontrole pouze jednou, přičemž byla následně odevzdána, aniž bych jakožto vedoucí této práce měla možnost zhlédnout zavedení mých doporučených oprav a změn a vyjádřit se poté znovu k nové, upravené verzi. Přitom mé připomínky k neadekvátní strukturaci získaného materiálu (tzv. strukturního profilování) do fazet a jednotlivých sémantických tříd byly nejzásadnější a zcela nutně si žádaly další, detailní konzultaci a opravy. Práce však byla bez mého vědomí, a tedy bez další mé kontroly odevzdána, což se pak ve výsledku zbytečně projevilo ve snížené kvalitě práce. Právě toto profilování přitom mělo být stěžejním know-how celého výzkumu. Vzhledem k této situaci se tedy cítím být vedoucí této práce jen formálně.

Evelína Kolářová v diplomové práci sledovala jazykový obraz čerta v pohádkách K. J. Erbena a P. Dobšinského. DP tak představuje sondu do lidového vnímání a dobové představy o této pohádkové postavě. Teoreticky se práce ukotvuje v polských etnolingvistických pracích J. Bartmińského; v případě vymezení a chápání pojmů *JOS*, *profil* a *stereotyp* se pak opírá o pojetí M. Křivancové (tak, jak je prezentováno v její habilitační práci, 2021). V otázkách metodologie analýzy a klasifikace sesbíraného materiálu k sestavení JO sledované postavy čerta pak diplomantka uvádí, že se opírá o etnolingvistické práce M. Křivancové, ovšem toto

tvrzení neodpovídá tomu, jak byla diplomová práce fakticky metodologicky uchopena. A právě k této praktické části DP se vztahují nejzávažnější připomínky z mé strany:

Podobnost profilování obrazu čerta ze strukturního hlediska v mých pracích (např. v habilitační práci) a v DP autorky je spíše jen formální – pokud jde o strukturaci do subkorpusů A a B a v rámci jemnější strukturace v subkorpusu A pak o členění sémantických podskupin A1, A2 a A3. Rozřazovací kritéria se pak pochopitelně musí lišit (už z toho důvodu, že se v mém případě pracuje s daty systémovými a v případě autorky DP pak s daty textovými).

Kategorizace vyexcerpovaných atributů čerta do fazet a do jednotlivých sémantických tříd je v DP příliš obecná a mnohdy nesourodá. Navíc strukturace v korpusových kapitolách 5 a 7 neodpovídá následné strukturaci do fazet v kapitolách 6 a 8 (to, co je např. v sekci „vlastnosti“, je pak ve fazetové části zařazeno jinam než k fazetě „jaké má vlastnosti“ apod.

- Do jednotlivých fazet v subkorpusu A1 jsou zařazeny mnohé atributy (odrážející sémantické třídy), jež s danou fazetou nesouvisí, a zasloužily by tedy zařazení do jiné, vlastní, fazety, např. proč diplomantka zařadila do fazety „JAKÉ MÁ VLASTNOSTI“ sémantické kategorie (atributy) „vyvolává zoufalství“; „nutno držet se od něj dál“; „nutno zbavit se jej“ atd. Nezasloužily by si tyto kategorie fazetu „jak působí na lidi/na své okolí“? Podobně např. atribut „pozitivní vliv na hospodářská zvířata“ by spíše než „JAKÉ MÁ VLASTNOSTI“ zasloužil zařazení pod fazetu „jak působí na zvířata/na své okolí“ a atribut „je aktivní v noci“ by si spíše zasloužil zařazení pod fazetu „jak se projevuje“...Naopak atributy „šibal“, „je nezbedný“; „mazaný“ by bylo adekvátní zařadit pod fazetu VLASTNOSTI, nikoliv „JAK PŮSOBÍ NA SVÉ OKOLÍ“ atd. Nesourodostí tohoto druhu je v DP větší množství, a není tedy možné všechno vypisovat.
- V rámci korpusu A vnímám jako zbytečnou podkategorii A2, vymezenou pro excerpce, které referují k postavě čerta za použití jiného lexikálního výrazu než slova „čert“. Obsahem jsou jen dva příklady čerta, čili logičtější by bylo zařadit tyto excerpce do fasety formulované např. slovy „jak se jmenuje“.

- Zcela neadekvátní je zařazení excerpce se slovem „peklo“ do subkorpusu A3, když autorka tvrdí, že celý korpus A zahrnuje „excerpce, které svým obsahem přímo referují k postavě čerta jako takového“ (s. 25). I slovo *peklo* má totiž své vlastní fazety a sémantické kategorie. Pokud bychom ho chtěli spojovat s čertem, pak jediné jako sémantickou kategorii, jež odpovídá fazetě „kde čert pobývá/bydlí“.
- Rozpaky ve mně budí subkorpus B, kam byly zařazeny „excerpce, které nerefereují k pohádkové postavě čerta jako takového, ale používají slova „čert“ a „peklo“ buďto k obraznému pojmenování skutečnosti, nebo jiným způsobem, který primárně nedefinuje postavu čerta jako takového (zde jsou to například rčení typu „*Ale když čert nespí, i anděl se rozhlíží, říká se.*“). Tyto excerpce se nepodílejí na vytváření jazykového obrazu čerta, jelikož jejich primárním referentem je skutečnost jiná než postava čerta jako takového“(s. 25). Zde musím oponovat. Právě z těchto typů excerpce se lze mnohdy dobrat mnohých atributů spojovaných s bazovým slovem čert. V uvedeném příkladu je to například informace, že „čert je nevyzpytatelný“. Metodu vyvozování atributů pro referenty bazového slova *čert* z těchto nepřímých formulací přitom podrobně vysvětluji v habilitační práci, kterou Evelína uvádí ve zdrojích, z nichž ve své DP čerpala.

Práce se jako celek vyznačuje kultivovaným způsobem vyjadřování myšlenek. Pouze místy se vyskytují interpunkční nedostatky - zejména v neujasnění si záležitostí spojených s volným a těsným PK či s přístavky – např. s. 7, 9.

Po věcně-obsahové stránce je práce přehledně zpracovaná, logicky strukturovaná a kapitoly jsou vyvážené.

Určité nedostatky shledávám v oblasti práce s literaturou, způsobu citace a dodržování bibliografických norem:

- při citaci z tzv. druhé ruky chybí odkaz na odkazovaný zdroj (př. s. 9 – při parafrázi z Bartmiňského je poukazováno na Apresjanův pojem *naivní obraz*, aniž by byl uveden zdroj, v němž se tento pojem objevil);
- při uvádění zdrojů, z nichž autorka DP čerpala inspiraci pro metodologii DP, chybí odkaz na konkrétní zdroje publikací uvedením alespoň roku vydání

(uvedeno je jen jméno autorky, z níž diplomantka čerpala – viz úvod práce, s. 7)

- místy se objevují obsahově vágní tvrzení tak, jak je autorka DP převzala ze zdrojů, jež užívala, aniž by se tyto vágní informace sama pokusila dohledat v jiných zdrojích, a informaci tak zpřesnit: např. s. 22 - „Pohádky podle Škultétyho, Reusse a Čipky pocházejí z časů, které o historii žádného národa nevyprávějí [...] Historické pozadí těchto děl se podle nich nedá dohledat, i když se o to před nimi už někdo pokoušel (autoři zde narážejí na Francisciho).

Diplomovou práci i přes uvedené nedostatky **doporučuji** k obhajobě a věřím, že při případném dalším pokračování v etnolingvistických výzkumech a v profilování jazykových obrazů světa již bude Evelína Kolářová preciznější.

Navrhovaná klasifikace: velmi dobře

V Českých Budějovicích dne 11. 8. 2023

.....
podpis **vedoucí** diplomové práce

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	--------------------	-------	-----------